

к.е.н. Білявська Ю.В.

Київський національний торговельно-економічний університет

к.е.н. Білявський В.М.

Національний авіаційний університет

Проблеми та перспективи розвитку сучасного наукового потенціалу в Україні

В основі економічних перетворень розвинених країн (США, Японії, країн ЄС) вже понад півстоліття стоїть наука та науково-технічний прогрес.

Сьогодні можна остаточно стверджувати, що конкуренція між розвинутими країнами фактично перетворилася на конкуренцію у сфері науки і технологій. Разом з класичними факторами, які безпосередньо впливають на собівартість продукції (якість сировини, вартість робочої сили тощо) та визначають її конкурентоспроможність, дедалі більш вагомими стають спеціальні чинники, які характеризують інтелектуальну власність. Україні, щоб увійти у число впливових на міжнародній арені держав, необхідно здійснити рішучі кроки до підвищення ефективності наукової сфери та запровадження технологічного розвитку базових галузей промисловості.

Основними негативними чинниками, які унеможливають розвиток наукової сфери України, є такі [1]:

- відсутність стратегічного плану розвитку економіки України, як основи для визначення пріоритетів науково-технологічної сфери та концентрації на їх вирішенні значних ресурсів;
- існування надмірного адміністрування наукових досліджень, що заглиблює проблему розділення наукових досліджень у закладах НАНУ та навчального процесу у закладах вищої освіти, а також впровадження результатів наукових досліджень;

- інноваційна-інвестиційна непривабливість сучасного виробничого сектору економіки України та відсутність відповідного законодавчого забезпечення або його часті зміни;
- відсутність повноважного органу центральної виконавчої влади, здатного провести відповідні реформи науково-технологічної сфери України;
- штучне створення державою несприятливих умов для неефективного використання потенціалу і можливостей академічного та університетського сектору науки;
- значне скорочення державного сектору галузевої науки і його неефективне використання для національного виробництва;
- недоліки у підготовці та атестації наукових кадрів, їх матеріального та соціального забезпечення.

Тому у короткотерміновій перспективі, наукова сфера України, позбавлена значної державної підтримки та альтернативного притоку вітчизняного капіталу, переживатиме значні труднощі. Серед першочергових заходів щодо виправлення ситуації в цій сфері є такі [1]:

- значне підвищення статусу вченого та ролі науки у суспільстві через нормалізацію оплати праці – забезпечення прожиткового мінімуму на основних посадах і можливості зрозуміло і прозоро планувати професійну кар'єру;
- збільшення фінансового забезпечення наукової сфери з державного бюджету (до задекларованих 1,7 % ВВП) з метою оновлення матеріально-технічної бази науки;
- посилення інституційної та фінансової основи конкурсного (грантового) фінансування наукових досліджень;
- посилення наукового потенціалу провідних університетів України, з об'єднанням їх з (окремими) елементами академічного сектору науки у трансформовану, оновлену та ефективну національну наукову систему;
- створення умов для повернення висококваліфікованих науковців, що здобули досвід в університетах та наукових закладах світу;
- створення програм по залученню молодих (до 35 років) наукових працівників до керівництва лабораторіями і підрозділами наукових установ та університетів;
- зміцнення зв'язків наукової сфери з бізнесом, промисловими та підприємницькими структурами;
- розширення міжнародної кооперації та інтеграція наукової сфери України у світову систему, зокрема до європейського наукового простору.

На сьогодні Україна втратила значну кількість власного науково-технічного ресурсу, а криза останніх років і сьогодні не дозволяє зупинити навколо нього деструктивні процеси. Водночас нова хвиля глобальної нестабіль-

ності вимагає рішучих і термінових дій, про необхідність яких, в Україні, наголошується з самих високих державних трибун. Проте, у розрізі вітчизняної науково-технологічної політики головне питання полягає в тому чи є відношення владних структур до науки України проблемно-орієнтованим? Іншими словами, чи відповідає необхідний рівень вирішення проблем розвитку вітчизняного науково-технічного потенціалу, існуючому рівню відношення владних структур, від яких залежить наука, до цих проблем. Чи відповідає існуючим проблемам науки, які потребують зокрема і негайного вирішення, рівень їх усвідомлення відповідними державними структурами (усіх якісних сторін проблеми), рівень готовності владних структур до їх вирішення та рівень наполегливості у досягненні мети щодо їх вирішення.

Література:

1. Проект концепції розвитку наукової сфери України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.chdu.edu.ua/.../konceptsiya_rozvytku